

Javan is de bewe-
uistrek-
eling van
zijn vin-
elvroewen
ijf.
an de per-
ipjen, hoe
deltige en
er afstand

g- en een
zeer goed
al van den
zer edelen,
taaf van
a de huis-
gesproken;
t als zelf-

dat was
er Galliers,
ta, die uit
en terwijl
de hooge
koois men
volkszang
creeg zulk
bestaat den

ook die
ijf, maar
chte, oude
reeds met
poëzie en

op in, die

het woord
et gevoel
het woord
cht is van

men vroe-
et denken
de Middel-
voelsleven
end leven

a de wijze
erig, onze
wat nog
v, de taal
ormulieren
ijkt met de
t terstond,
aan zoet-
ie h.v. oit

be hoorde
ijf bij dat
ken, maar
t proza is,
enten be-

ook, dat
a proza en
gekomen,
kwam van
dicht be-
mbijbel.

en natu-
in maat
ns den ge-

zaak bij.
iteit hoort
was kunst-
t poetisch
beurtenis,
u zo vort-
gevoel in
a verheer-
beeld zou
de geboon-

a op het
verhevene
de hymne
at in het
leem tot
hen vorm
t anders,
olving van

dan ook,
even ter-
s gewoon
olving ter-
dichter,
orm voor-

ijf.
torie, dat
in werden
eyene, tot

us heb-
aan maat
a oorzaak
daardoor
et hebben

arin, dat
nu leest.
voorrecht
delen op
een klerk
oorlas of

in hooren
zou oud-
a gehad,
de hand-
t slechts
schaffen.

ingen op
lt, zich in
geheugen

genis niet
zoo heel
ken. De
fen leest
maat en
bewaren,
ek. We
er, maar

hebben ze in onze boeken. Men roept niet
meer iemand die ons voorleest of voorzingt,
maar slaan in de eenzaamheid ons boek op
en genieten.

En daar nu de Roman, gelijk wij die
kennen, zich niet in de middeleeuwen,
maar in den nieuweren tijd ontwikkeld heeft,
verviel elke aanleiding voor de Roman, om
een vorm van uitdrukking te zoeken, die
bij haar wezen niet paste, en zoo is het
gekomen, dat terwijl de romance aanvan-
kelijk nog op maat en rijm was, onze
tegenwoordige roman dien band heeft afge-
worpen, en zich beweegt in het artistieke
proza.

Eeredienst.

LXVII.

De uitwerking in de predicatie, van de
eens gekozen en onderzochte stof, kan niet
onder den Eeredienst besproken worden.
Over die uitwerking spreidt de Predikante
haar licht, of gelijk men veelal zegt, de
Homiletiek. Wat hier daarentegen wel aan
de orde komt, is de keuze van de te behan-
delen stof.

Is die keuze liturgisch van gewicht? Zoo
ze van gewicht is, houdt dan de kerk
die keuze aan zich, of wel laat ze die aan
den prediker over? En zoo dit laatste,
bindt hem al dan niet een regel, die uit
den aard en het wezen der Bediening
voortvloeit?

De eerste vraag is in zeker opzicht
geen vraag. Voor wie nauw toeziet is niets
onverschillig. Voor het goed schikken van
de meubelen in een vertrek, heeft de plaats
van elk meubelstuk betekenis; en van wat
ge schrijft, is bijna van niet één woord te
zeggen, dat de plaats, die het in de zin-
neemt, er niets toe doet. In dien scher-
pen zin is er dan ook in de liturgie niets
dat niet tot op zekere hoogte betekenis
heeft, en kan uit den aard der zaak ook de
keuze van de stof der predicatie, voor het
geheel van den dienst niet onverschillig zijn.

Toch valt niet te ontkennen, dat in de
oogen van niet weinigen deze keuze door
niets behoeft bepaald te worden; dat elke
tekst goed is; en dat uit dien hoofde,
de keuze van stof en tekst, enkele feestda-
gen nu uitgezonderd, geheel aan het vrije
spel moet worden overgelaten.

Zelfs zijn er onder de overgeestelijke
lieden niet weinige die oordeelen dat dit
vrije spel van tekstkeuze, daarom te minder
mag gebonden worden, omdat elke band
van dien aard de werking van den Hei-
ligen Geest belemmeren zou. Liefst stelt
men het zich dan voor, dat de Heilige
Geest, de behoefte der gemeente door-
ziende, van week tot week den prediker,
zonder dat hij het zelf merkt, zoo leidt,
dat hij, zonder te weten waarom, juist
zulk een tekst kiest, als best bij de
behoefte der Gemeente past. De keuze van
tekst wordt dan wel van belang geacht, en
wordt liturgisch als volstrekt niet onverschil-
lig beschouwd. Alleen maar, de Heilige Geest
zelf wordt dan Liturg, en doet de beste
keuze, en brengt er ongemerkt den prediker
toe, om juist dien tekst te nemen, dien de
Heilige Geest gekozen had.

Nu versta men ons wel, dat we de moge-
lijkheid van zulk een gang van zaken in
het minst niet betwisten. Het is voor ons
aan geen twijfel onderhevig, dat God de
Heilige Geest geheel de Gemeente door-
zoekt, haar geestelijke noden kent, en ook
niet volkomen zekerheid weet, welke
prediking op elk gegeven oogenblik voor
de Gemeente het doeltreffendst is. En
evenmin betwijfelen we, of de Heilige Geest
wel beschikt over de middelen, die noodig
zouden zijn om den prediker juist dien
tekst indachtig te maken, en al weet hij
zelf niet hoe het komt, juist bij dien tekst
zijn keuze te bepalen. Onzerzijds hier
perken aan de alwetendheid of onbegrensdheid
van den Heiligen Geest te willen stellen,
is kortweg ongerijmd. Zelfs gaan we verder,
en stemmen toe, dat er in de dagen der pro-
phetie en der apostolische leerwerkzaamheid
zulk een rechtstreekse leiding zeer stellig
bestaan heeft. Ja, we aarzelen niet om aan
te nemen, dat ook nu nog bij de prediking
de keuze van meer dan één tekst, veel
meer aan de leiding van den Heiligen Geest,
dan aan de wijsheid van den prediker te
danken was.

Zelfs meent zich hierin iets van wat onze
vaderen noemden „Gods bijzondere voor-
zienigheid" ten dienste van zijn uitverko-
renen. Meer dan eens toch moet het voor,
dat een uitverkorene het bedehuis oeder
den indruk verlaat, „dat de tekst voor hem
was", en dat hij zich niet ontworstelen kan
aan de rijke overtuiging, dat God den
prediker zoo bestuurd heeft, dat hij juist
die stoffe moest behandelen, en ze op die
wijze moest behandelen, opdat zijn ziel op
bijzondere wijze zou worden toegesproken,
en zijn hart op buitengemeene wijze zou
worden geraakt.

Maar al aarzelen we niet, dit zelfs zeer
ver te drijven, toch volgt hieruit nog geens-
zins, dat de kerk en de prediker het nu
ook als regel zullen beschouwen, dat zij
de keuze van tekst aan zekere soort inge-
ving of verborgen leiding hebben over te
laten.

Dit zou alleen dan waar zijn, indien ons
dat alzoa aangezegd was. Is ons daarente-
gen niets desaangetoond aangezegd, dan
gaat ook hier de algemeene regel door,
dat we, als denkende wezens, bij het ver-
richten van elken arbeid ons rekenschap
hebben te geven van de keuze, die we
bij dien arbeid doen, en dat die keuze
door redelijk beleid moet bepaald worden.

Wie een huis zal bouwen, mag niet zeg-
gen, of men eerst het dak zal nemen, en
dan de zijmuuren, en daarna het fundament,
is een keuze, die ik aan het vrije spel
overlaat. Nieuw, wie bouwen gaat, is ver-
plicht zich af te vragen, in wat redelijk

verbaad de verschillende deelen van het huis
tot elkander staan, en dienovereenkomstig
moet hij bouwen. Eerst het fundament, dan
de zijmuuren, en dan eerst het dak.

God zelf gaat niet anders te werk. Hij
geeft eerst de zaadkorrel, dan de halm,
dan de aar; en dat steeds in deze volgorde.
Nu dient de prediking om ons te bou-
wen, te stichten. Wie tot dat werk geroe-
pen is, behoort dus na te denken over de
volgorde, waarin de verschillende deelen
van dien bouw op elkander volgen moeten,
en dan alleen zou hij hiervan ontslagen zijn,
zoo hij een belofte of toezegging had, dat
niet hij te kiezen had, maar dat God kiezen
zou voor hem.

En overmits er nu zulk een belofte of
toezegging niet bestaat, moet door ons wor-
den aangenomen, dat ons redelijk beleid ook
hier de keuze te bepalen heeft, en dat onder
geen enkel opzicht die keuze als onverschillig
kan worden beschouwd.

Is er nu keuze te doen, dan komen we
in de tweede plaats aan de vraag toe: Wie
zal die keuze doen? De kerk of de predi-
ker zelf?

Te dien opzichte nu gaat het in onze
kerken dusver half om half. In de mor-
genbeurten blijft de keuze aan den predi-
ker, in de namiddag- of avondbeurten
bepaalt de kerk, dat de Catechismus
zal worden gepredikt. Waar dan nog
bij komt, dat in de dusgenaamde lijdens-
weken, op feestdagen enz. althans eenige be-
paling omtrent de te behandelen stof ge-
geven is. In grote steden ging men hierbij
vaak zelfs zoover, dat men alle lijdens-
en feestteksten in geregelde orde en zeer
precies aanwees. En wel is voor biddagen,
Oudejaarsavond enz. geen bepaalde tekst
voorgeschreven, maar ook dan wil de kerk
toch, dat er bij zulke gelegenheden stoffen
zullen behandeld worden, die op die ge-
legenheden en die dagen betrekking hebben.

En wel is er in andere Gereformeerde
kerken, met name in die van Schotland,
tegen veel van die bepalingen gegeroerd,
en heeft die oppositie, als vrucht van de
lezing van Schotsche schrijvers, ook hier te
lande niet zelden weerklink gevonden; maar
over het algemeen mag men toch zeggen,
dat de gemeente hier te lande op al zulke
dagen rekent op een prediking, die met de
gelegenheden der dagen rekening houdt. In
elk geval staat vast, dat de Catechismus-
prediking niet aan de vrije keuze van den
prediker is overgelaten. Ze is kerkelijke
regel en kerkelijk voorschrift.

Hiermede nu is het beginsel beslist, dat
ook de Kerk ten deze zeker zeggenschap
kan doen gelden, en dat onbeperkte vrij-
heid door geen prediker kan worden ge-
eischt.

Hierop afgaande hebben enkelen dit nog
verder pogen door te zetten, en zoeken in
te voeren, wat men noemt een kerkelijk
jaar. Daaronder wordt dan verstaan, dat
de geheele stof der prediking naar den loop
der maanden in zekere hoofdrubrieken wordt
ingedeeld. In November en half Decem-
ber de dusgenaamde Advents-predicatie,
d. i. de predicatie over de profetie aan-
gaande de komst van den Messias, in ver-
band met de behoeften aan het Heil, die zich
in het hart van den zondaar openbaren. In
de tweede helft van December de Kerst-
verhalen. In Januari Johannes de Dooper,
de Doop van Jezus, de Verzoeking, en zijn
openlijk optreden. In Februari tot aan de
Lijdenspredicatie over Jezus openbaar leven.
Dan de Lijdenspredicatie zelf tot aan
Paschen. Na Paschen tot aan Pinksteren
de verschijningen. En dan na Pinksteren
eerst de Handelingen, en na de Handelingen
de onderscheidende stukken der waarheid
en de Apocalypse, tot men in November
weer aan den Advent toe is.

Er zijn dan ook kerken buitenslands,
waarin daaromtrent aanwijzingen en voor-
schriften bestaan, maar ten onzent kennen
we zulk een officieel kerkelijk jaar, in dien
uitgebreiden zin, niet. Iets wat intusschen
niet weg neemt, dat vele predikers zich bij
hun keuze wel terdege door zulk een denk-
beeld leiden laten. Voorschriften daarom-
trent komen ons dan ook voor ongeraden
te zijn. Dat bij de praeclectuur der Schrift
zulk een vaste orde gevolgd wordt, is aan
te bevelen, maar in de predicatie zou het
te zeer den indruk van het verkerken Heil
wegnemen. Het zou ons te veel terug doen
leven in een voorbijgegaane historie, en ons
niet meer rijk doen zijn in ons bezit.

Op heel andere wijze nog heeft men van
de zijde der kerk de prediking pogen te
binden, door de volgorde der Heilige Schrift
als regel voor de prediking te stellen. Dat
ging meer van de kerkeraden uit, of ook
van de gezamenlijke predikanten. Men
zag niet in, waarom men keuze doen zou.
Was niet elk stuk der Schrift even leerrijk?
Waarom zou dan een deel der Schrift
worden overgeslagen? En waarom niet op
de rij af alle hoofdstukken der Heilige
Schrift achtereenvolgens voor de Gemeente
behandeld?

Toch heeft men dit in dien krassen zin
niet dan hoogst zelden, en slechts voor
zeer korten tijd, doorgezet. Er kwam geen
eind aan. Waar men met Genesis 1 begon,
duurde het jaren en jaren, alvorens men
aan het Nieuwe Testament, of ook zelfs
maar aan de Psalmen of aan de Profeten
toekwam. Het was, alsof men voor zijn
middagmaal eerst lange maanden enkel
broodprij, daarna jarenlang enkel groenten,
en ten slotte eerst, en dan weer voor jaren,
enkel vleesch aan zijn gezin voorzette.
Eerst jarenlang enkel historie, dan meer
dan een jaar enkel Psalmen, dan jarenlang
de Profeten, en zoo eerst, en dan weer
voor jaren, enkel de Evangelien en de
Brieven. Dat kon niet bevredigen. Het
vermoede, Het bevorderde de stichting niet.

Dit inziende, heeft men toen zich bepaald
tot de behandeling van een enkel boek, en
de behandeling van dat enkele boek beperkt
tot enkele beurten, liefst weekbeurten.
Het werd dan een apart soort prediking,

waarbij men minder bedacht was op de
geestelijke opvoeding der gemeente, dan
wel op de vermeerdering van haar Schrift-
kennis. Alras echter toonde het verloop
van het gehoor bij zulke beurten, dat dit
de gemeente niet toesprak. Het hield te
lang op. Het dwong om te lang stil te staan
bij deelen der Schrift, die het hart der ge-
meente niet toespraken, en het verwikkelde in
allerlei uitlegkundige moeilijkheden, die voor
de theologen, maar niet voor de gemeente
van genoegzaam belang waren.

Van daar, dat toen de Bijbellezingen in
zwang kwamen. Die toch waren ook wel
aan een bepaald Boek gebonden, dat in
geregelde volgorde behandeld werd, maar
het ging vlugger. Men kon een heel hoofd-
stuk in eens behandelen. Zoo kwam er
perspectief in. Men liet liggen wat van min-
der belang was, en bepaalde zich tot de
gewichtiger deelen van het hoofdstuk.

Toch zijn ook deze Bijbellezingen veelal
weer in onbruik geraakt. Ze omtaarden
van lieverleide in een soort lidmaten-
catisatie, terwijl allerlei uitgegeven handboe-
ken de belangstellende leden der gemeente
in staat stelden, om rustig en op hun gemak
thuis hetzelfde genot der uitlegging en der
toelichting te smaken.

Als resultaat van deze les der historie
mag dan ook gezegd, dat deze wijze van
prediking niet dan bij uitzondering aan het
doel beantwoordt. Een brief van Paulus
maakt hier een uitzondering op, omdat ze
meest kort zijn, en geheel op de predicatie
zijn ingericht. Doch het geregeld afhande-
len van de Koningen, de Kronieken, of
erger nog van Numeri en Leviticus, is
met het doel der predicatie niet in over-
eenstemming.

Het zal er ten onzent dan ook wel bij
blijven, dat de gewone beurten, gelijk men
ze noemt, vrije beurten blijven, en dat voor
deze de keuze van stof aan den prediker
zelve wordt overgelaten. Iets wat daarom
te meer aanbeveling verdient, omdat bij
de prediking de individualiteit van den pre-
diker niet mag worden weggecijferd, en
deze al te zeer gedrukt wordt, zoo men
hem steeds de te behandelen stof voor-
schrijft.

Voor Kootwyls Scholen.

Ingekomen bij Ds. J. H. HOUTAGERS: Door
Ds. van Schelven, uit het huisbureau van de
familie v. d. L. te Amsterdam f 5; van den
heer Knottnerus te Oostwold f 2.50; van C.
van S., Alkemadestraat No. 42, Rotterdam, f 1.
In hartelijken dank ontvaangen.

D. HULLEMAN,

Penningmeester.

Uit de Pers.

Het kan niet ondienstig zijn, dit stuk van
Dr. Hoedemaker uit de Gereformeerde Kerk
hier op te nemen:

Men moet oud.

Het geheugen begint mij te begeven.
Dit bleek gisterenavond, toen ik een bezoek
bracht bij een Herant-lever. Die mij een opstel wees
waarin de Redacteur van genoemd blad de ge-
schiedenis van de dolantie in een paar krachtige
uitdrukkingen weergaf.

Zij kwamen hierop neer: men was gaan doleren,
omdat men gedwongen werd, ongelovigen tot het
avondmaal toe te laten, en toen men deswege was
afgezet, als trouwe herders de kudde niet mocht
prijsgeven.

Ik schrijf u naar aanleiding van deze, naar ik
meen, niet voor het eerst gebezigde uitdrukkingen
to, om u eenige inlichtingen te vragen.

Ik meende mij te herinneren dat de geschiede-
nis der dolantie in 't kort als volgt was:

a. Men weigerde als onderling sifting te nemen
bij enkele predikanten, ten einde te beletten, dat
zij hunne leerlingen tot het avondmaal toelieten.
b. Toen deze predikanten hiervoor uit den weg
gingen, weigerde men de getuisschrijven af te geven,
dat die leerlingen van goed zedelijk gedrag waren,
ten einde te beletten dat zij in naburige gemeen-
ten werden aangenomen.

c. Op deze lijn had men nog twee schreden ver-
der kunnen gaan.

Men had de inschrijving kunnen weigeren en
men had kunnen weigeren tot het avondmaal toe
te laten, door de aldus aangenomen leden te cen-
suren.

Maar, inderdaad, gaf de Kerkeraad die als
zoodanig onder de Kerkelijke besturen stond, den
Kerkebesturen, die krachtens het bij veer heet
niet onder de besturen stonden, zekere opdracht voor
het geval men om deze weigering (a en b) ge-
schort en afgezet mocht worden en werd, bijge-
volg, niet om die weigering maar om deze macht
overschrijding geschort.

d. Geschort en afgezet zijnde, bleef men niet bij
de kudde, maar zochten zich van haar af, door
te eischen dat alle plaatselijke Kerken op een ge-
geven oogenblik zich en van de Besturen en van
het Kerkverband zouden losmaken en te ver-
kondigen dat zij, die dit niet deden, van hunne
ambten enz. vervallen zouden worden verklaard.

Ik wilde u vragen of mijn geheugen mij soms
parten speelt, in welk geval ik u voorstel nu nog
toe de Kuddes terug te keeren.

Gij moet namelijk weten, dat ik het beginsel
van de dolantie, zoals de Herant het poneert,
heel mooi vind; even mooi als de werkelijkheid,
zoals zij mij voor den geest staat, leelijk is.

20. Om in verband hiermede eene opmerking
te maken:

Gesteld al eens dat in de Herant niet de histo-
rische schrijver maar de advocaat aan het woord is,
— een schilder kan de lucht zoo zwart of helder
maken als hij wil, — er is iets in mijn hart dat
voem pleit, i. w. het beeft dat ons volk zich
om de tijne onderscheidingen, die in het door mij
hierboven gegeven relaas liggen opgesloten niet
bekommert, er geen nota van neemt en in dit op-
zicht volstrekt beginselloos is.

Ik kan mij namelijk zeer goed voorstellen, dat
iemand die de roeping gevoelt zijne medemenschen
ergens te brengen en hen niet gericht vindt in
het gareel te loopen, hen behandelend, als de voer-
man, die zijn paard uit de weide halende, het hier
een handvol haver voorhoudt, enig en alleen om
dat hij anders geen kans ziet hem te brengen,
waar het wezen moet.

Deer dagen kwam een predikant bij mij, die
mijn stukje in een der laatste nummers van de
Guref. Kerk gelezen en daarin de onderscheiding
tusschen losmaking van de Besturen en losmaking
van het kerkverband gevonden had.

Hij wist blijkbaar niet hoe hij het met mij had.
„Heeft Dr. Kuiper" vroeg hij „niet het zelfde
gezegd? Heeft hij de gemeente niet misleid, haar
diets makende: u afscheidende van de Besturen,
scheidt hij u niet van de Kerk?"

„Van de Kerk" gaf ik ten antwoord, niet van

het Kerkverband, en zocht toen duidelijk te maken
dat Dr. Kuiper c. s. eenvoudig die en die ge-
meenten en die en die opzieners feitelijk van de
Kerk afsneed, dat de Kerk van Dr. K. bijgevolg
niet was de Kerk zoals zij voor 1816, d. i. toen
zij nog niet onder Besturen was gebracht bestond,
maar wat hij voor de (Guref.) Kerk hield.

Om dit te doen verstaan, moest ik het onderscheid
tusschen een privaet en een Kerkelijk oordeel ver-
klaren. ... maar ik bemerkte reeds dat de belang-
stelling niet veel verder ging dan de vraag: leidt
dit of dat niet tot een tweede d. leantie.

Hij staat hierin, helaas! niet alleen.

Zou hierin ook verandering komen? Zie, waarde
broeder! ik heb nu geen lust of tijd dieper in de
kwesties in te gaan. Maar, indien de vroegere
„Gereformeerden" die later in dolantie gingen,
even vast besloten waren geweest, dat die leer-
meesters niet ten avondmaal gingen als zij het nu
op hunne leentingen voorzien hadden, zouden zij
dadelijk hebben gevoeld: maar dan moet de tucht
over de ambtsdragers weer bij de classis en later
bij een Provinciale en Nationale Synode komen.

Weinig, wij moeten deze fout van Dr. K. c. s.
goedmaken.

Met oordeel des onderscheids.

En daarom dezes eisch stellen.

Nog iets.

Het Kerkverband was al vóór de Dolantie ver-
broken in Frascati.

Wij moeten het handhaven.

Dat is de weg.

Maar daartoe moeten deze zaken, d. i. de begin-
selen, eens besproken worden.

Wanneer?

Waar?

Hebben wij de oproeping van het Comité te
wachten?

Dit stuk is interessant, omdat er uit blijkt,
hoe men zijn eigen verleden vergeten kan, en
hoe men bijna twintig jaar later nog in pas weer
aan te vangen „bespreking" heil kan gaan
zoeken.

Over de houding van Ds. Wijers te Batavia,
die ook ons bezorgdheid inboezemde, schrijft
Ds. Fernhout in de Utr. Kerkbode dit gematigd
advies:

Ds. W. vestigt de aandacht op drie zaken, die
den Kerk, zoo lief als haar de uitbreiding is van
Gods Koninkrijk, zeer ter harte moeten gaan.

Voor eerst op het gevaar, dat er in het zelfstandig
arbeiden op Midden Java van verschillende Kerken
en Kerkengroepen, elk met een eigen arbeidsveld,
voor het werk der zending ligt. In de tweede plaats
op het gevaar van de zending, die den steun van een
recht geordend kerkelijk leven bij de arbeiders op
ons zendingveld. En eindelijk op de ontloofing
van alle geestelijke verorging bij de Europeesche
christenen op Java.

In het eerste gevaar ligt metterdaad de schaduw-
zijde van de tegenwoordige wijze van arbeiden. De
zelfstandigheid van elke Kerk of Kerkengroep leidt
o, zoo licht tot verbodkelling, en kan zelfs aanle-
ding geven tot ernstige botsing.

Van meest hebben de Kerken dito doort en.

Ongetwijfeld zouden ze dan ook, om dit gevaar
sooveel mogelijk te beperken, omtrent allerlei
onderdelen van den arbeid tot gemeenschappelijke
regeling gekomen zijn, zoo maar dat slechts
mogelijk ware geweest. Doch daartoe ontbrak de
noodige ervaring, en misten ze de vereischte ge-
gevens. Tot zulk een gemeenschappelijke regeling kon het eerst
later komen, als de praktijk het noodige licht had
ontstoken over allerlei vraagstukken die nu nog in
't donker lagen.

Tenzij men het principieel veroordeelde Depu-
tatenstelsel behouden wilde, moest men het —
daar viel nu eenmaal niets aan te doen — voor-
loopig met een zoo goed als onbegrensd vrijheid
wagden.

Want natuurlijk gold ook voor deren arbeid
de regel van Art. 84 K. O. „Geen Kerk zal over
andere Kerken geen Dienaar over andere Dienaren
eenige heerschappij voeren." En ook Ds. W. zou
niet gewild hebben dat men dezen schriftuurlijken
regel op zijn hoofd geset.

Zou men dan de leiding van den zendingarbeid
hebben moeten geven in handen van de Kerken
te Batavia en te Soerabaja?

Ds. W. zal de laatste zijn om het te beweren.
In dat geval zou men ook de uitzending van die
naren aan de kerken van Batavia en Soerabaja
hebben moeten overlaten, en zou de taak der kerken
hier te lande er zich toe hebben moeten bepalen,
om deze beide kerken finantieel tot het zending-
werk in staat te stellen.

Maar wie, die de krachten van Batavia en Soe-
rabaja kent, zal daar ook maar een oogenblik aan
denken?

Het meest dus zoals het ging.

En het ging. Niet zonder horten en stooten, t
is zoo. Maar bij een drietal arbeiders, in niet ge-
lukkige constellatie en onder de ongunstige
omstandigheden saamgekomen, laat zich dit licht
verklaren.

Het grootste gevaar echter zijn we, naar we ge-
looven, te na te boven.

Nu er allengs meer Dienaren komen, zal er meer
overleg zijn. En langzamerhand krijgen de kerken
nu reeds de gegevens voor een gemeenschappelijke
regeling, die ernstige botsingen voorkomt.

Veel daarom niet zonder moed dat Ds. W.
de halve beetje te vroeg heeft laten juichen.

Doch als we zijn schrijven, wel hebben begrepen,
is het nu ook juist niet over het gemis van eenheid
in den arbeid, maar veel meer over, kibbelucht
onder de arbeiders dat Ds. W. zich verontrust
blijft het opschrift van zijn stukken vreest hij
dat het tusschen de Dienaren, de Onderwijzers aan
de Keucheniuschool en de Directeur geneesheer
van het Hospitaal met zijn helpers en helpsters, op
den duur niet boteren zal. Hij niet gevaar voor
„schrakel" en vraagt zich met angst af, wie, als
de vonken smeulen gaan, het vuur tijdig zal kun-
nen blussen.

Hij meent, dat kan alleen de Kerk van Batavia.

Daarom moeten alle arbeiders en arbeiders zich
bij Batavia's gemeente voegen, en onder 't opzicht
van Batavia's Kerkeraad staan.

Deze kan dan, aanstonds als er gekrakel ont-
staat, ambtelijk tusschenbeide komen en den vrede
herstellen.

Nu is stellig ook dit gevaar niet denkbeeldig.
Toch is het de vraag of br. W. het niet een
weinig donker inzi.

Onze broeders op Midden-Java zijn toch geen
kinderen, die om allerlei bevelingen aan 't kra-
keelen slaan. Ze zijn mannen die geleerd hebben
zich te stellen onder de tucht van Gods Woord en
Gods Geest, en voor het werk en de eere des Hee-
ren zich zelf te verloochenen. Bovendien zal het hun
gemakkelijker vallen den boonen deken van ver-
deeldheid — mocht hij den kop willen optoken —
en onder te houden nu ze in groter getal zijn,
dan toen ze zoo luttel in aantal waren, dat er, bij
elk opkomend geschil, geen rechter, buiten de par-
tijen, overbleef. In elk geval is er meer kans, dat
zij onderling hem meester worden, dan dat de Kerke-
raad van Batavia hem bindt.

Batavia ligt veel te ver van ons arbeidsveld om
er ook maar een schijn van toezicht te oefenen.

De brand slaat op Midden Java lichte laaie uit,
er men te Batavia nog iets van bespeurd heeft.

Want voor elk wisse-waagje maakt men geen reis
die voor twee personen op 'n minst op een kosten
van een f 100 komt te staan.

Voeg daarbij, dat verschillen van ernstigen aard,
tusschen broeders die elkaar slechts af en toe ont-
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen

moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen

moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen

moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen

moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen

moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen

moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen
moeten, bijna zonder uitzondering zullen opkomen